

neki pravoslavni teolozi gledaju dobru podlogu na putu prema punom euharistijskom zajedništvu« (167.).

Nadalje, u istom, trećem dijelu knjige donosi se još i protestantski aspekt i poimanje petrovske službe. »Za razliku od pravoslavnog stava o primatu protestantski je manje poznat na našim područjima.« (181.) Zbog toga autor detaljno obrazlaže i predstavlja protestantski aspekt primata tumačeći ponajprije anglikanski aspekt, a potom evangeličko-luteransko-reformirani aspekt te uočava da je u ekumenskom smislu nekada »primat protestantima predstavljao nepremostivu prepreku, a danas je ipak predmet teoloških diskusija i mnogih konstruktivnih prijedloga« (190.). U tom duhu možemo se složiti s autorom kada kaže: »ne želimo ostati u prošlosti, nego koračati u budućnost. Stoga je naš pogled u budućnost opet ispunjen vjerom, nadom i ljubavlju.« (205.)

U knjizi se može prepoznati autorova stručnost i kompetentnost u istraživanju te uistinu zahtjevne, ali aktualne i važne teme za ekumenski dijalog. Autor je zaista prepoznao ne samo važnost nego i potrebu jednoga takvoga djela na hrvatskom govornom području koje bi opsežno i stručno obuhvaćalo temu petrovske službe. U tom smislu djelo dodatno dobiva na važnosti i značenju jer je to ujedno i prvo djelo koje se pojavilo na hrvatskom govornom području koje na sustavan, znanstven i cjelovit način obrađuje tu uistinu važnu temu za ekumenski dijalog.

Antun Japundžić

Adolf POLEGUBIĆ

Dušobrižništvo za Hrvate u Njemačkoj

- Diaspora croatica, knjiga 24.,
Hrvatski dušobrižnički ured,
Frankfurt am Main, 2017., 254 str.

Dijeleći i proživljavajući *radost i nadu*, žalost i tjeskobu aktualnoga stanja Crkve u suvremenom svijetu, i hrvatske katoličke misijske zajednice u Njemačkoj duboko su prožete potragom za novim putovima, ponajprije, svoga temeljnoga dušobrižničkoga djelovanja. Jamačno, postoji mnoštvo razloga koji motiviraju, ali i provociraju spomenutu potragu za novim naglascima, modelima i pravcima dušobrižničkoga djelovanja među vjernicima hrvatske nacionalnosti u Njemačkoj. Ovdje ćemo pak izdvojiti tek četiri koji ulaze u red povijesno-društvenih razloga. Prvo, osamostaljenjem Republike Hrvatske očekivalo se da će se velik broj hrvatskih iseljenika vratiti u domovinu, što se ipak nije dogodilo. Drugo, prvi naraštaj hrvatskih iseljenika ima sve manje članova, a u hrvatskim misijama okupljaju se mladi vjernici koji su dobro usidreni u njemačko društvo. Treće, ulaskom Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije, a zbog teške gospodarsko-ekonomske situacije u Hrvatskoj, došlo je do odlaska velikoga broja, mahom visokoobrazovanih, mladih ljudi i obitelji, koji su svoj novi dom pronašli i u Njemačkoj. I kao četvrto navodimo smanjenje broja pastoralnih djelatnika u njemačkim misijama, što dovodi do

prestrukturiranja samih misija, a time i njihova pastoralnoga djelovanja, pri čemu rastu očekivanja od onih koji su neposredno uključeni u hrvatsku pastvu u Njemačkoj.

Ti fragmenti aktualne situacije u hrvatskom dušobrižničkom području za katolike iz Hrvatske te Bosne i Hercegovine koji žive u Njemačkoj, združeni s posve jasnom povijesnom važnosti hrvatskih katoličkih misija u očuvanju katoličkoga i nacionalnoga identiteta hrvatskih iseljenika u Njemačkoj, razvidno ukazuju da je dušobrižništvo za Hrvate u Njemačkoj zaslužilo, i to na mnogim razinama, pozornost i brigu, kao i zauzetije i djelotvornije promišljanje njegove sadašnjosti i budućnosti. U taj okvir posve se prikladno smješta i knjiga dr. Adolfa Polegubića naslovljena *Dušobrižništvo za Hrvate u Njemačkoj*. Autor knjige jest pastoralni teolog, glavni urednik lista hrvatskih katoličkih misija i zajednica u Njemačkoj Živa zajednica te pastoralni referent u *Hrvatskom dušobrižničkom uredu* u Frankfurtu na Majni.

Općenito gledano, Polegubićeva se knjiga može podijeliti na dva temeljna dijela. U prvom dijelu, koji daje intonaciju daljnjim koracima, autor razlaže eklezijalna uporišta i povijesnu pozadinu drugoga dijela svoje knjige, u kojem donosi pregled sadašnjega stanja objekta svoga istraživanja.

U eklezijalno-povijesnu pozadinu knjige možemo ubrojiti njezina prva četiri naslova. Pod naslovom *Pastoralna skrb Katoličke Crkve za migrante u novije vri-*

jeme Polegubić donosi sažetak propisa i uredaba Crkve koji daju smjernice za cjelovitu pastoralnu skrb o izbjeglicama i iseljenicima općenito. Pritom mu je bilo posebno važno izdvojiti da je Crkva pozvana čuvati sve konstitutivne elemente i vrijednosti koje katoličke iseljeničke zajednice nose u sebi.

Tematiku drugoga naslova, *Dušobrižništvo za Hrvate u inozemstvu*, autor otvara iseljavanjem Hrvata u više iseljeničkih valova te ističe podatak da je u 20. stoljeću u inozemstvu emigrirao svaki treći Hrvat, što je bilo motivirano napose komunističkim režimom i siromaštvom. Ta je činjenica bila ključna da se počne djelovati u smjeru dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu. To se konkretno i institucionalno počelo ostvarivati 25. lipnja 1966. godine imenovanjem dr. Vladimira Vincea, svećenika rodom iz Đakova, prvim nacionalnim ravnateljem za hrvatsku inozemnu pastvu te uspostavom *Vijeća HBK-a i BK-a BiH za hrvatsku inozemnu pastvu*, čije se djelovanje zapravo treba pratiti od 1969. godine, kad su hrvatski biskupi ustanovili *Vijeće BK-a za hrvatsku migraciju*. Autor nije propustio ukazati i na veliku važnost koju je u brizi za Hrvate u inozemstvu odigrao *Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima* u Rimu. Posebno je dragocjen još jedan podatak koji nam je donesen u tome djelu: »Hrvatska inozemna pastva danas djeluje u 187 župa, misija i zajednica diljem svijeta s ukupno 198 svećenika, 6 trajnih đakona, 50 redovnica, 44 pastoralna suradnika laika i 48 tajnica. Najbrojnija je

dakako Njemačka, potom dolaze Kanada, SAD, Australija, Švicarska, Austrija, Švedska, Slovenija, Francuska, Argentina, Belgija, Južnoafrička Republika, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Peru, Čile i Velika Britanija i Irska. U hrvatskim katoličkim misijama i zajednicama u svijetu uglavnom djeluju svećenici iz HBK i BK BiH.« (27.-28.) Kao svojevrsni zaključak itinerarija toga naslova Polegubić podsjeća na činjenicu da je Katolička Crkva desetljećima bila legalna i službena veza između iseljene i domovinske Hrvatske, kao i na to da je sve one koji su bili uključeni u katoličke misijske župe komunistički režim redovito doživljavao kao one koji aktivno rade na rušenju Jugoslavije.

Treći naslov autor posvećuje Katoličkoj Crkvi u Njemačkoj te piše o njezinoj brizi za pastoral migranata, o nositeljima toga pastoralna, kao i o nužnoj i dobroj suradnji misija s Crkvom u Njemačkoj, donoseći nam podatke o povjerenstvu, odjelima i službama te dokumentima *Njemačke biskupske konferencije*.

Katolička Crkva i Hrvati u Njemačkoj sljedeći je naslov koji prati organizirano djelovanje hrvatskoga dušobrižništva u Njemačkoj, počevši od pedesetih godina prošloga stoljeća. Uz bilješke o osnivanju hrvatskih misija i zajednica, posebna je pozornost dana *Hrvatskom dušobrižničkom uredu* u Njemačkoj, njegovom ustroju i opisu njegova temeljnoga djelovanja. Pritom je istaknuta njegova izdavačka djelatnost, koja uvelike doprinosi stvaranju javnoga mni-

jenja među Hrvatima u Njemačkoj, a i šire. U tom je kontekstu autor obradio i djelovanje mjesečnika hrvatskih katoličkih misija u Njemačkoj pod nazivom *Živa zajednica*, čiji je aktualni urednik, te prikazao kulturno-prosvjetno djelovanje hrvatskih katoličkih misija u Njemačkoj s osvrtom na sadašnje stanje. Ovdje saznajemo da se može pretpostaviti kako u Njemačkoj sada živi i radi ukupno između 350 000 i 400 000 Hrvata, iako je taj broj zasigurno i veći nakon iseljeničkoga vala koji je još uvijek u tijeku.

Petim naslovom, *Hrvatske katoličke misije, zajednice i župe u Njemačkoj*, započinje drugi, središnji dio knjige. Autor je ovdje analizirao sve hrvatske katoličke misije i zajednice koje djeluju u Njemačkoj, njih 96, grupirajući ih unutar prirodnih pastoralnih područja kojima pripadaju. Slijedeći istu metodologiju, za svaku se zajednicu donose precizni podatci o njezinu osnivanju, broju vjernika, povijesti same misije te bilješke o voditeljima misije, redovnicama i pastoralnim djelatnicama i djelatnicima koji su djelovali ili još uvijek djeluju u pojedinim misijama. Ovdje kod svake pojedinačno, a na kraju knjige i zbirno, donesene su i adrese internetskih stranica onih misija koje posjeduju takve stranice.

Zanimljivo je primijetiti kojim je temama autor odlučio zaključiti svoje djelo. Riječ je o zadnjim dvama naslovima. Peti naslov, *Hrvatske katoličke misije, zajednice i župe u vjerničkim očima*, sadrži nekoliko potpisanih stavova kon-

kretnih vjernika o važnosti misija. Svi se oni mogu svesti pod jedan zajednički nazivnik: vjernici prepoznaju vjersku i društvenu važnost misija i njihova djelovanja te su im one osobito značajne, posebice u početku života u tuđini. To ukazuje na široko razumijevanje temeljnoga poslanja samih misija i ulijeva nadu u opravdanost truda i zalaganja koje se na mnogim razinama nastoji utkati u samo dušobrižništvo Hrvata u Njemačkoj. Ovdje ćemo donijeti jedno od navedenih promišljanja: »Marko Kolar, HKM Darmstadt, iz Konjica: 'Da nije bilo povezanosti naših ljudi za vrijeme rata, sve bi bilo uzalud. Ta je povezanost jednako važna i danas. Sve dolazi i prolazi, a ostaju jedino Bog i vjera. Dobro je i za naše mlade da se nastave okupljati. Na to bi ih trebali poticati njihovi roditelji. Oni stariji koji su dosad dolazili, oni će dolaziti i dalje. Oni koji nisu, njih će biti teško pokrenuti. Budućnost je na mladima, koje valja motivirati. Ne bi bilo dobro da se izgube u tom svijetu u kojem žive. Mi se Hrvati ne bi trebali također dijeliti po regijama. Narod smo iste vjere i nacije i trebali bi biti jedinstveni. Naša dioba po regijama ili na nekoj drugoj osnovi, naša je propast.'« (193.)

Posljednji naslov obrađuje *Njemački savez Caritasa* u kontekstu njegove brige za doseljenike i izbjeglice. Autor tim dokazuje da je dolaskom stranih radnika u Njemačku započela i brigada Katoličke Crkve ne samo u uskom dušobrižničkom nego i na socijalnom području. *Njemački savez Caritasa*, u

kojem je zaposleno preko 580 000 osoba raznih zanimanja, institucionalno i organizacijski dobro preuzima socijalno-karitativno djelovanje Crkve u Njemačkoj, koje ne ostaje neosjetljivo za sve doseljenike i izbjeglice te, sa svojim stručnim službama, i dalje spremno daje stručne savjete u služenju svim ljudima u društvu. Ta je tematika autoru bila prigoda da progovori i o važnosti ispravne filozofije integracije koja ne zaboravlja vlastiti identitet i korijene, ali računa na poznavanje stranoga jezika i kulture te zaključuje da su pod tim vidom Hrvati u Njemačkoj doista integrirani. Posebno su bremenite riječi koje autor piše na jednoj od posljednjih stranica svoga djela: »Danas smo opet na početku. Dolazi do novog hrvatskog iseljeničkog vala. Nitko još ne zna točan broj Hrvata i Hrvatica koji su od primanja Hrvatske u Europsku Uniju doselili u Njemačku. Dušobrižnici primjećuju nove osobe na misama. Na ulicama se susreću novi ljudi, koji se dosad nisu susretali. Gospodarska kriza u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini tjera mnoge na put kojim su prije 60 godina krenuli njihovi očevi, majke, djedovi i bake. Mogu li oni nešto naučiti od prvog naraštaja? Ponajprije se moraju sami zapitati i iskreno odgovoriti, ima li smisla ostaviti domovinu, ako se time bitno ne poboljšavaju životni uvjeti? Pogotovo oni koji u domovini imaju sigurno radno mjesto, koji tamo posjeduju vlastite kuće ili stanove. Mjesečne su plaće u Njemačkoj, doduše, sada sigurno puno više nego u domovini, ali treba znati da su troškovi stanovanja

skupi. Ako budu željeli živjeti ovdje koliko-toliko normalno, ubrzo će uvidjeti da zarada jedva pokriva troškove. Jesu li spremni živjeti kao njihovi očevi ili hoće imati udobne kuće i stanove? Zato treba dobro odvagati prije donošenja odluke.« (200.-201.).

Uvodne tekstove za knjigu napisali su biskup Pero Sudar, dr. Tomislav Markić, Stefan Schohe, vlč. Ivica Komadina i sam autor. Knjiga je opremljena popisom kratica kojima se koristilo većinom u bilješkama ispod teksta te popisom literature i, kako je već spomenuto, internetskim stranicama hrvatskih katoličkih misija i zajednica u Njemačkoj. Također, djelo sadrži kazalo osobnih imena i zemljopisnih pojmova, što uvelike olakšava snalaženje po knjizi, te bilješku o autoru. Knjiga ima jasnu i konzistentnu strukturu. Osnovni predmet rada cjelovito je sagledan, a tekst je pisan uobičajenim znanstvenim diskursom. Koliko nam je poznato, publikacije sličnoga sadržaja ne postoje na hrvatskome jeziku. Metodologija rada

precizna je i ujednačena. Autor se koristio odgovarajućom literaturom i uvažio je sve nužne izvore.

U suočavanju s novim valom iseljavanja Hrvata pri kojem Njemačka ostaje poželjna destinacija za pokušaje novih koraka mnogih mladih, pa i cijelih obitelji, knjiga dr. Adolfa Polegubića o dušobrižništvu Hrvata u Njemačkoj dolazi kao njegov prilog očuvanju katoličkoga i hrvatskoga identiteta starih i novih iseljenika. Stilski dotjerano i prihvatljivo, s izrazitim osjećajem za detalje i jednako istančanim osjećajem za njihovu sintezu i objektivan prikaz, djelo svjedoči o snazi zajedništva iseljenih Hrvata u Njemačkoj te dušobrižnički izvrsno organiziranoj brizi svih odgovornih za njih. Knjiga potvrđuje autora kao vrsna poznavatelja prošlosti i sadašnjosti hrvatskih katoličkih misija i zajednica u Njemačkoj, a čitatelju omogućuje da se upozna s bogatstvom osoba i djelovanja koje jamče budućnost istim zajednicama.

Boris Vulić